

NTIRHISANO LOWU YA KA EMAHLWENI EKA VUVONIKERI BYA XIBALO HI KU TIRHISA CINCANO WA VUXOKOXOKO

Tshwane, 22 Hukuri 2021 – Vuvonikeri bya Xibalo na Cincano wa Vuxokoxoko swi tekile ndhawu ya le xikarhi eka ajenda ya xibalo ya misava vhiki leri nga hundza hi ku rhurheriwa ko hlayahlaya ka tihlengelletano to Kunguhata ta *Africa Initiative and OECD Global Forum on Transparency and Exchange of Information for Tax Purposes* (Global Forum).

Foramu ya Misava hi 2014 yi simekile Pfhumba ra Afrika, ku tiyisisia leswaku matiko ma Afrika ma longisiwile ku seketela miantswiso eka vuvonikeri bya misava na cincano wa vuxokoxoko ku lwa ku antswa na mpapalato wa xibalo. Leswi swi antswa ku tlula khale tanihileswi swi mbhonyeriweke hi mpfuto wa *Pandora Papers* wa sweswinyana na nkulo lowu ya ka emahlweni eka cincano wa vuxokoxoko bya xibalo lowu tiendlekelaka.

Ehansi ka vurhangeri bya Khomixinara-Angarhelo wa Vulawuri bya Xibalo bya le Kenya, Ttn Githii Mburu na Khomixinara Kieswetter, Mutshamaxitulu na Xandla xa Mutshamaxitulu wa Pfhumba ra Afrika va sweswi, nhlengelletano wu amukerile Rwanda leri ve ke musayini wa vu 32 eka [Mpfumelelano wa Yaoundé](#). Lowu i ntiviso wo tiya eku lweni na Mikhuluko ya swa Timali leyi nga ri ki enawini (Illicit Financial Flows (IFFs) hi ku tirhisa cincano wa vuxokoxoko bya xibalo. Xileriso xa xipano xa vurhangeri xi engeteriwile hi lembe rin'wana.

Nhlengelletano ya vu 10 ya Pfhumba ra Afrika yi vonile vayimeri ku suka eka ku tlula 26 wa matiko ma Afrika va burisana ehenhla ka tiphuphu ta kungu timbirhi ta Pfhumba ra Afrika, ku nga: (i) ku tlakusa lemukiso wa swa tipolitiki na vutinyiketeri eAfrika na (ii) nhluvukiso wa vuswikoti eka matiko ma Afrika eka vuvonikeri na cincano wa vuxokoxoko.

Tanihi mbuyelo wo kongoma wa phurogireme ya *Train-the-Trainer* leyi simekiweke hi 2021, eka ku tlula 2 000 wa varhumiwa ku suka eka matiko ma Afrika va leteriwele eka cincano wa vuxokoxoko enkarhini wa 2021. Afrika-Dzonga ri ve na vatirhelamfumo vambirhi lava hetiseke phurogireme ya *Train-the-Trainer* hi ndlela yo humelela naswona 60 wa vatirhelamfumo va SARS vo engetelela va leteriwele eka maendlelo ma cincano wa vuxokoxoko hi vatirhelamfumo lava ku fikela sweswi, laha minghenelelo yo tala ya vuleteri yi nga kunguhatiwa eka tin'hweti leti taka. Loko 38% yin'wana ya ntirho wo aka tshaku ra Foramu ya Misava yi nyiketiwile eka Afrika hi 2021, Khomixinara Kieswetter u khwatihate nkoka wo ya emahlweni na mfambiso ku ndlandlamuxa tshaku ra Cincano wa Vuxokoxoko (EOI) etikwenikulu ku lwa na mpapalato wa xibalo na ntsan'wo. Ku humelela eka Ntlawa wo Tirha eka Mpfuneto wa Ntlulo wa Mindzilekano eku Vuyiseleni ka Swikoxo swa Xibalo tanihi xitandzhaku xa nkoka xa cincano wa vuxokoxoko bya xibalo wo hetiseka wu amukeriwele.

Nhengeletano ya Nkunguhato ya vu 14 ya Foramu ya Misava yi vonile 700 wa vatlangi ku suka eka 130 wa vulawuri na mihlangano ya misava ya 30 leyi a yi ri kona.

Foramu ya Misava yi tirhisile ntirho wo Nhengeletano ku tlangela lembe ra vu 10 ra phurogireme ya yona yo Aka Tshaku na Mfikelelo wa Vanhu na ku humelela ka yona eku kotiseni ka matiko lama tumbulukaka ko sirhelela xibalo lexi lavekaka swinene.

Nkunguhato wu angarhele mimbhurisano ya phanele ya xiyimo xa le henhla eka vuvonikeri na cincano wa vuxokoxoko eka vukorhokeri bya vuyiselo wa ikhonomi, tidyondzo leti dyondziweke eka ntirhisano wa matlhelonyingi na mitlhontlho leyi ku hlanganiwaka na yona eka rendzo ra cincano wa vuxokoxoko.

Khomixinara Kieswetter, loyi a tirhaka tanihi Xandla xa Mutshamaxitulu wa Foramu ya Misava, u amukerile ku humelela eka Cincano wa Vuxokoxoko lowu Tiendlekelaka (AEOI) na ku tekiwa ka vhexini ya vumbirhi ya Xiyimo xa Vuviki byo Yelana (CRS).

“ Afrika-Dzonga ri fambisile switiviwa swa CRS ku ya eka vulawuri bya xinakulobye bya 76, lokohiletlhelo 96 wa vulawuri bya xinakulobye byi hetisile swiboho swa byona swa cincano na Afrika-Dzonga. Handle ko ya eka mikongomiso eka nhlayo na nkoka leswi vikiweke exikarhi ka SARS na vanakulobye va yona, Xiviko xa Lembe xa Foramu ya Misava xi vula leswaku hi 2020, vuxokoxoko eka ku tlula 75 million wa tiakhawunti ta swa timali misava, ku angarhela ntsengo wa tinhundzu ta kwalomuya ka EUR 9 trillion, byi cincaniwile hi ndlela yo tiendlekelala”.

"Tanihileswi timodele ta bindzu ti cincaka hi xihatla ku va ta xidijiti swinene, ti nga riki ta laha kaya no va ta le ka inthanete, na mindzilekani ya nyama yi nga riki ya nkoka eku humeleriseni na ntshukotshuko wa tinhundzu na vukorhokeri, matshaku ma xibalo xa rixaka swi le hansi ka nxungeto wa xitshuketa wa nkukhulo. Ku tirha na Vulawuri bya Xibalo ku antswisa ndhawu ya xibalo ku sirhelela ntirhisano lowukulu na ntirhisano kun'we swi na nkoka ku seketela mivuyelo ya vuvonikeri bya xibalo na cincano wa vuxokoxoko. Hi le ku humeleleni eka rendzo ra hina ro aka hi vuntshwa SARS ya TLHARIHA, ya ximodeni leyi nga xindzhuti lexi nga kakanisiki, leyi Tshembiwaka no Naveriwa. Swa nkoka eku tiyisiseni ka vuswikoti bya hina vanhu hi ku seketela tithekinoloji leti kotisaka na switiviwa hi ku tirhisa vutlharhi lebyi nga ri ki bya ntiyiso hi ku tirhisa milawu ya nhlayo yo dyondza hi michini ya vutlhari. Tanihileswi hi engetelaka no ndlandlamuxa ntirhiso wa switiviwa, EOI na AEOI swi vumba xihlovo xa switiviwa swa nkoka leswi seketelaka vuhlayiselo bya hina bya switiviwa swa vandla ra vunharhu swo tala leswi kotisaka mbvumbunulo wa vahakelaxibalo na vaxavisi lava nga landzelerisiki. Nkavulandzelelanawu wu ta tika no durha, kwalaho ndzi kombela vahakelaxibalo na vaxavisi ku endla swilo swa kahle no landzelerisa hi ntsakelo," ku vurile Khomixinara Kieswetter.

Mayelana na vuxokoxoko byo tala eka nhlokomhaka ya vuvonikeri bya xibalo na cincano wa vuxokoxoko, u komberiswa ku langutisa leswo landzelaka:

- [Statement of outcomes of the 10th Africa Initiative meeting, 15 November 2021](#)
- [Statement of outcomes of the 14th OECD Global Forum Plenary, 19 November 2021](#)

Mayelana na vuxokoxoko byo tala, tihlanganise na SarsMedia@sars.gov.za